

Тетяна Богданівна СТЕЧИШИН

кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи

Тернопільський національний економічний університет

E-mail: tanya_stechyshyn@ukr.net

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ СИСТЕМОЮ УКРАЇНИ

Анотація

У статті проаналізовано сучасні тенденції розвитку банківської системи України, обґрунтовано необхідність формування механізму антикризового управління на засадах соціальної відповідальності. Доведено, що ключовим інструментом превентивного антикризового менеджменту виступає соціально-орієнтоване ведення банківської справи. Запропоновано запровадити функціонування фінансового омбудсмена, діяльність якого є одним з елементів повернення довіри до банківської системи України.

Ключові слова: соціальна відповідальність, антикризовий менеджмент, управління фінансовою стійкістю, оздоровлення банківської системи, стабілізація.

Татьяна Богдановна СТЕЧИШИН

кандидат экономических наук, доцент кафедры банковского дела

Тернопольский национальный экономический университет

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК ИНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМОЙ УКРАИНЫ

Анотація

В статье проанализированы современные тенденции развития банковской системы Украины, обоснована необходимость формирования механизма антикризисного управления на принципах социальной ответственности. Доказано, что ключевым инструментом превентивного антикризисного менеджмента выступает социально-ориентированное ведение банковского дела. Предложено ввести функционирования финансового омбудсмена, деятельность которого является одним из элементов возвращения доверия к банковской системе Украины.

Ключевые слова: социальная ответственность, антикризисный менеджмент, управления финансовой устойчивостью, оздоровление банковской системы, стабилизация.

Tetiana Bohdanivna STECHYSHYN

PhD in Economics, Associate Professor of the department of Banking

Ternopil National Economic University

SOCIAL RESPONSIBILITY AS A TOOL OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF BANKING SYSTEM IN UKRAINE

Abstract

The researches of the banking system during the financial crisis are purely economic in nature and offer explorations of risks and threats to the business. However, in our opinion, the moral aspect of the proceedings of banking services is not less important than the material. Thus, research on corporate social responsibility top management of the bank and its staff are important and can be one of the vectors of effective crisis management in the banking sector.

Purpose. The aim - to develop the provisions of the formation mechanism of crisis management Ukraine's banking system to its dynamic development, the choice of anti-crisis measures on the principles of social responsibility.

Methods. Methods: comparison, abstraction, analogies, synthesis, generalization.

Results. The current trends in the banking system of Ukraine are analyzed in the article. The necessity of the formation mechanism of crisis management on the principles of social responsibility is grounded. It is proved that a key tool of preventive crisis management is providing socially-oriented banking. Introduction functioning Financial Ombudsman, whose work is one element of the return of confidence in the banking system of Ukraine is proposed in the paper.

Keywords: social responsibility, anti-crisis management, management of financial stability, recovery of the banking system, stabilization.

JEL classification: M 140

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку вітчизняної банківської системи свідчать про необхідність підвищення її фінансової стійкості, яка здатна забезпечити подальше економічне зростання держави. Економічна ситуація в Україні вимагає розробки принципово нових підходів до антикризового управління в банківському секторі з урахуванням наслідків глобальної фінансової кризи. У зв'язку з цим, зростає важливість розробки та обґрунтування таких механізмів управління в банківському секторі, які б дали змогу мінімізувати можливість виникнення фінансових криз та забезпечити фінансову стійкість банківського сектору.

Дослідженню проблеми формування систем антикризового управління приділяється значна увага як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед вітчизняних науковців слід виділити наукові праці: з питань розвитку теорії та практики антикризового управління – В. О. Василенка, І. О. Бланка, Л. Д. Буряка, В. М. Домрачева, Н. Ю. Калача, Л. О. Лігоненка, А. М. Поддєрьогіна, О. П. Степаненка, О. О. Терещенко; з питань формування системи антикризового управління в банківських установах та інструментів, що використовуються при розробці антикризової стратегії – О. І. Барановського, Г. Г. Бондарєвої, М. А. Бас, О. Г. Коренєвої, Л. М. Перехрест, Ю.С. Ребрик, З. М. Холод, О. Й. Шевцової, З. Є. Шершньової; з питань оцінки ризиків та ролі антикризового управління у забезпеченні фінансової стійкості банківських установ – О. В. Васюренка, В. В. Вітлінського, О. Д. Вовчак, О. Д. Довгань, М. І. Зверякова, Я. А. Жарія, В. В. Коваленко, С. М. Козьменка, В. М. Кочеткова, О. В. Пернарівського, Л. О. Примостки, Є. В. Склепового; з питань розвитку загальнодержавної системи антикризового управління банківською системою – А. М. Алексеєнка, З. М. Васильченко, А. С. Гальчинського, А. А. Гриценка, О. В. Дзюблюка, М. І. Макаренка, В. І. Міщенко, С. В. Міщенко, А. М. Мороза, Л. В. Кузнецової, С. В. Науменкової, В. С. Стельмаха.

Теоретичним і методологічним аспектам антикризового управління в західних країнах присвячено достатньо наукових досліджень, що викладені у працях Р. Л. Акоффа, М. І. Альтмана, Дж. А. Акерлофа, У. Бівера, А. П. Градова, А. Г. Грязнової, Г. П. Іванова, В. І. Кошкіна, Є. М. Короткова, Р. Г. Коуза, М. В. Туленкова, Н. М. Спенса, Дж. К. Ван Хорна, Дж. В. Шарпа, Й. А. Шумпетера, О. Б. Уткіна, П. Т. Уотермана та інших.

Проте, практично всі дослідження функціонування банківської системи носять суто економічний характер та пропонують дослідження ризиків та загроз в банківській діяльності. Однак, на нашу думку, моральна сторона провадження банківських послуг є не менш важливою, аніж матеріальна. Відтак, дослідження питань соціальної відповідальності топ-менеджменту банку та його персоналу є актуальними і може бути одним із векторів ефективного антикризового управління в банківському секторі.

Постановка завдання. Мета дослідження – розробка положень формування механізму антикризового управління банківської системи України для динамічного її розвитку, вибір антикризових заходів на засадах соціальної відповідальності.

До основного завдання наукової статті слід віднести обґрунтування та побудову формування механізму антикризового управління банківською системою на засадах соціальної відповідальності. Для його реалізації слід, по-перше, визначити та проаналізувати зміст і функціонування механізму антикризового управління; по-друге, визначити основні інструменти антикризового управління й особливості їх застосування у банківському секторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою умовою стійкого економічного зростання будь-якої країни є надійність і прогнозованість розвитку банківського сектора економіки. Нинішня фінансово-економічна криза, яка охопила Україну та світ, свідчить про невідповідність грошово-кредитної політики вимогам економічного життя. Однак, подальший розвиток банківської системи значною мірою залежить від швидкості подолання кризових явищ. У цих умовах підвищується теоретичний і практичний інтерес до розробки механізму антикризового управління банківським сектором в цілому.

Слід зазначити, що В.В. Коваленко характеризує систему антикризового управління як таку, що має властивості, які забезпечують особливий механізм управління: гнучкість і адаптивність, здатність до диверсифікації та своєчасного ситуаційного реагування, а також можливості ефективно використовувати потенціал банківської системи й неформальні методи управління [4].

Механізм антикризового управління банківським сектором повинен мати такі властивості: мобільність і динамічність використання ресурсів, проведення змін, реалізація інноваційних програм; здійснення програмно-цілевих підходів у технологіях розробки та прийнятті рішень; врахування чинника часу в процесах антикризового управління; посилена увага до процесів розробки управлінських рішень і вибору альтернатив проведення діяльності; використання при розробці та реалізації рішень антикризових критеріїв якості.

Для формування системи антикризового управління в банку доцільно розглянути існуючі підходи. Залежно від цілей реалізації антикризове управління поділяється на реактивне та превентивне.

Реактивне антикризове управління характеризується чіткими та конкретними цілями, плануванням і впровадженням та базується на незначній кількості заходів з метою досягнення докризового стану банку.

Превентивне – здійснюється на основі узагальнюючих цілей, які формуються на рівні планування. Залежно від особливостей розвитку та стану банку, антикризове управління поділяється на попереджувальне, кризове та після кризове [5].

У певних випадках, при умові бездіяльності або неефективної діяльності органів управління банку, антикризове управління може бути введено по ініціативі центрального банку у вигляді запровадження тимчасової адміністрації.

Основною метою антикризового управління банку в рамках існуючої банківської системи є прийняття обґрунтованого рішення стосовно доцільності функціонування банку з подальшою розробкою та реалізацією комплексу заходів по виходу банку з кризового стану, або розробкою та реалізацією комплексу заходів щодо припинення його діяльності в залежності від характеру прийнятого на основі аналізу діяльності рішення.

В сучасній практиці банків функціонують підрозділи, які можуть передбачити та, при застосуванні певних заходів, знизити ризик виникнення криз – це безпосередньо відділ ризик-менеджменту та служба внутрішнього аудиту [5]. Функціонування зазначених підрозділів у банку дозволяє реалізувати концепцію антикризового управління в банку. Розмежування функцій контролінгу ризиків та внутрішнього аудиту представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Розмежування функцій внутрішнього аудиту і контролю [5]

Критерій	Контролінг	Внутрішній аудит
Характер контролю	Внутрішня складова об'єкта контролю	Незалежність від об'єкта
Інструменти контролю	Аналіз відхилень, внутрішні методики, інструкції, положення, принцип «чотирьох очей»	Ревізія
Частота контролю	Безперервно	У мірі необхідності
Контрольний період	Вважається, що надана інформація є достовірною	Минулий період
Достовірність інформації	Інформаційне та методичне забезпечення управлінських рішень, координація	Здійснюється перевірка достовірності інформації
Корпоративне управління	Налагодження і підтримка функціональної спроможності	Перевірка ефективності менеджменту
Ризик-менеджмент	Налагодження і підтримка функціональної спроможності	Перевірка якості та дієвості системи ризик-менеджменту

Основні цілі антикризової служби можна сформулювати наступним чином: розробка та реалізація превентивних антикризових заходів – дана ціль домінує при роботі банку у періоди відсутності гострих кризових проявів, розробка критеріїв та переліку заходів по антикризовому управлінню банком в період гострої фази кризи [5].

Перша ціль передбачає діяльність антикризової служби по формуванню та підтримці системи збору та співставлення аналітичних даних про внутрішні та зовнішні джерела ризику, ступінь їх впливу на фінансову стійкість банку, а також здатність банку адекватно керувати даними ризиками. Отримана таким чином інформація використовується для моделювання основних напрямків можливого розвитку кризи в банку. Аналіз отриманих моделей дозволяє прийняти рішення по розробці та підтримці адекватної системи корпоративного управління та контролю, яка здатна звести вплив дестабілізуючих факторів до мінімуму [5].

Друга ціль стосується розробки системи, яка здатна на основі розроблених критеріїв своєчасно сигналізувати про те, що превентивні заходи, які застосовуються не є ефективними, а кризові прояви зростають, а також у максимально короткі строки перевести оргструктуру та бізнес-процеси банку на режим активної фази антикризового управління.

Відтак, у випадку практичної реалізації даної концепції побудови системи антикризового управління банку, необхідно чітко розмежувати повноваження та функції служби по антикризовому управлінню та рядом підрозділів банку, виокремивши при цьому особливості діяльності антикризової служби. Для ефективної організації даної системи доцільно обрати службу внутрішнього контролю, оскільки вона підпорядковується не менеджменту банку, а наглядовій раді.

В умовах світової глобалізації, а сьогодні й економічної кризи, конкуренція у бізнес-середовищі загострюється, тому для утримання місця на ринку збуту все більша частка виробників усього світу вимушена шукати шляхи, які забезпечують довготривале лояльне ставлення з боку клієнтів, співробітників, інших зацікавлених сторін суспільства. Впровадження ефективних заходів корпоративного антикризового управління, основою яких, на нашу думку, має стати зміна орієнтирів в досягненні сталого розвитку: не за рахунок недалекоглядної стратегії погоні за надприбутками, а поглиблення соціальної відповідальності [2, 55]. По суті, це основний двигун для переорієнтування прибутково орієнтованого бізнесу на соціально відповідальний. Відтак, доцільно стверджувати, що переорієнтація банківського бізнесу у вектор соціально-орієнтований є одним із провідних інструментів антикризового управління.

В ЄС питання щодо впровадження принципів КСВ вже давно набуло міждержавного значення. Його правову основу нині складають Декларація прав людини (1948р.), Пакт ООН про економічні, соціальні та культурні права (1966р.), 185 Конвенцій та понад 200 Рекомендацій МОП, Європейська соціальна хартія (1966р.), конституції та інші законодавчі акти країн.

Визначальною ініціативою сучасного громадянського суспільства є Глобальний договір ООН, започаткований у 2000 році, у якому проголошено основні принципи соціально відповідальної поведінки підприємництва. В Україні рух за приєднання до Глобального договору набув організаційно-правового оформлення за підтримки Програми розвитку ООН у 2006 році, коли керівники 56 компаній та неурядових організацій, серед яких була і федерація профспілок України, підписали угоду про приєднання і взяли на себе зобов'язання дотримуватися його положень та публічно звітувати про результати своєї соціальної діяльності. На початку 2008 р. учасників Глобального договору стало вже 96 і цей процес триває.

Банківський сектор має найбільше можливостей для впливу на економічні і суспільні процеси. Особливим соціально значущим завданням банківського сектору в контексті утвердження його соціальної орієнтації, ми визначаємо зниження економічної нерівності, шляхом впровадження корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), а також обкладення фінансових установ спеціальним соціально значущим податком, який поділить їх на 2 типи:

комерційні фінансові установи та фінансові установи соціально-орієнтованого типу, які по критеріях етичності інвестицій та ведення бізнесу, від податку звільнюються.

Сьогодні багато дослідників і практиків вважають соціальну відповідальність дієвим механізмом зростання конкурентоспроможності організацій. Основними перевагами використання соціально-відповідальних технологій на мікрорівні є: покращення корпоративного іміджу і зміцнення репутації, формування позитивного сприйняття бренду, покращення якості продукції та послуг, залучення нових клієнтів і збільшення кількості споживачів, захоплення нових ніш на ринку і збільшенням обсягів збуту, зростання обсягів продажу і рентабельності, значний рівень продуктивності праці та збереження кадрів, вищий рівень задоволеності і моральне стимулювання працівників, налагодження зв'язків з регуляторними органами, постачальниками та неприбутковими організаціями, формування доброго ставлення налагодження міцних партнерських стосунків з громадами, можливість реального соціального впливу на вирішення соціально-економічних питань, захист навколишнього природного середовища і ресурсозбереження, економічний та соціальний ефект синергії від корпоративних відповідальних ініціатив та багато інших.

Основне завдання, що постало перед банківськими установами після впливу світової фінансової кризи на їх діяльність – це повернення довіри або формування нових передумов для її виникнення. На нашу думку, це завдання можна вирішити лише створивши нову систему відносин "банк – ринок банківських послуг – суспільство". Запропонована модель активізації банківської діяльності перетворює банківську установу з об'єкта впливу чинників невизначеного середовища на активний суб'єкт соціально-відповідального підприємництва. В її рамках активність банків спрямовується на впровадження продуктів та послуг, що сприяють забезпеченню стабільного та безпечного соціально-економічного розвитку суспільства. При виборі соціальної орієнтації банки отримують позитивні результати, які можна поділити на економічні, соціальні, іміджеві.

Створення та розширення діяльності банків соціально-орієнтованого типу має ряд переваг серед яких в першу чергу: можливість встановлення партнерських відносин між банком, урядовими структурами, міжнародними організаціями і громадськістю; зростання вартості нематеріальних активів; покращення доступу до капіталів, зацікавленість і лояльність інвесторів (інвестиційних фондів); удосконалення та розвиток соціальної захищеності населення; підвищення фінансової грамотності населення та його інтегрованість на ринок фінансових послуг; орієнтація банківських продуктів на вирішення соціальних проблем (лояльні умови іпотечного та споживчого кредитування ін.); упровадження принципів чесного ведення бізнесу (повага до прав власності, захист добросовісної конкуренції, боротьба з корупцією, уникнення конфлікту інтересів, утримання від діяльності у неетичних сферах) [10].

Ми виділяємо такі функції соціально-орієнтованої банківської системи: морально-етична функція, оціночно-фільтруюча, функція забезпечення сталого розвитку, оперативна, або сигнально-попереджувальна функція, виховна функція, компенсаційно-регулююча функція, координувальна, інтеграційно-інклюзивна, консолідуюча функція.

Значимість соціально-орієнтованої банківської системи визначається його функціями та завданнями, а також є прямим наслідком розвитку цивілізації загалом. Завданням дослідників даної тематики, владних організацій та лобістів є створення і забезпечення реального механізму переходу світової економіки до ефективної системи соціально-орієнтованого капіталізму, шляхом переорієнтації податкової системи на податкові пільгу за критерієм етичності.

Важливим проявом інструменту антикризового управління – соціальної відповідальності є прозорість інформації щодо діяльності банку, що є дуже важливим фактором його ефективного функціонування. Адже дотримання банком стандартів прозорості та відкритості зумовлює забезпечення стабільності його діяльності в перспективі та підвищення рівня довіри клієнтів. До того ж важливою тенденцією сьогодення стає підвищення уваги з боку суб'єктів банківського бізнесу до таких чинників розвитку, як

корпоративна етика, корпоративна соціальна відповідальність, кадрова політика. Важливість урахування цих факторів у стратегіях розвитку полягає в необхідності постійного покращення відносин із різними групами стейкхолдерів, а також у підвищенні вартості банку за рахунок таких нематеріальних активів, як репутація та етика.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) банку – це відповідальне ставлення банку до свого продукту (послуги), працівників, споживачів, партнерів, акціонерів, активна соціальна позиція, яка полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі з представниками комерційного сектору і суспільства, державної влади, зацікавленими сторонами для ефективного сприяння рішенню гострих економічних, соціальних, гуманітарних та екологічних проблем.

Діяльність банку має бути спрямована таким чином, щоб принципи корпоративної соціальної відповідальності стали частиною його стратегії, культури й основної діяльності, відкритості, готовності звітувати за свої дії перед громадою та суспільством. Взаємодія банку з суспільством має ґрунтуватися на чіткому розумінні соціальної місії та ролі, яку він виконує у місцевому та державному масштабі.

Ми вважаємо, що система корпоративної соціальної відповідальності банку повинна являти собою сукупність принципів її взаємодії з суспільством, зацікавленими сторонами, такими як: співробітники, партнери, акціонери, інвестори, місцеві громади, органи влади, інші стейкхолдери та визначення його головних суспільних цінностей.

Соціальна відповідальність банківської установи повинна базуватись на певних принципах. Принцип спрямованості діяльності на побудову доброзичливих і взаємовигідних відносин з усіма зацікавленими сторонами має ґрунтуватися на безперечному дотриманні принципів корпоративного управління та ділової етики, прийнятих у світовій фінансовій практиці. Співробітники та керівники банку повинні брати участь у процесі виявлення й оцінки інтересів, очікувань і побоювань зацікавлених сторін, з якими вони взаємодіють, використовуючи двосторонні форми комунікацій, що дозволяють зробити цей процес найбільш ефективним. Взаємини з акціонерами та інвесторами повинні будуватися банком на принципах прямого конструктивного діалогу відповідно до міжнародних стандартів, які визначають норми ведення бізнесу.

Стимулювання формування громадянського суспільства через благодійні та спонсорські програми як принцип КСВ має забезпечувати банківській установі позитивне ставлення з боку окремих членів суспільства та їх груп, реалізація якого надасть банку чітко виражені конкурентні переваги у формі стійкої лояльності клієнтів, як реальних, так і потенційних.

Врахування суспільних інтересів при формуванні банківських продуктів. Цей принцип повинен реалізовуватись у процесі проектування нових продуктів і послуг банку, у рамках процесу внутрішніх консультацій, з урахуванням фінансової безпеки банку та потреби суспільства

Однак, найбільш важливим при користуванні фінансовими послугами для споживачів є захист їхніх прав. В Україні існує нагальна необхідність створення комплексної системи захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг, яка має сприяти забезпеченню загальної фінансової стабільності в країні. Система захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг повинна ґрунтуватися на «Загальних принципах захисту прав споживачів фінансових послуг», розроблених Організацією з Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР) та рекомендованих «Великою Двадцяткою» у якості універсального підходу до цього питання. Ці принципи передбачають, зокрема: включення норм щодо забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг в якості невід'ємної частини до законодавчої, нормативної та наглядової бази регулювання ринків фінансових послуг; визначення органів державного регулювання та нагляду, які б несли відповідальність за контроль у сфері захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг; забезпечення неухильного дотримання вимог щодо розкриття інформації та забезпечення належної прозорості; сприяння підвищенню рівня фінансової грамотності та обізнаності споживачів фінансових послуг; забезпечення

відповідальної ділової поведінки та високих стандартів надання фінансових послуг з боку фінансових установ та осіб, що здійснюють допоміжну діяльність на ринках фінансових послуг.

Як свідчить світова практика, питання захисту прав споживачів фінансових послуг успішно вирішує фінансовий омбудсмен, який виступає арбітром між споживачем і фінансовою установою. Система захисту прав споживачів фінансових послуг через фінансового омбудсмена вже працює в більш ніж сорока розвинених країнах по всьому світу. Впроваджувалася ця система за участі Світового банку, який має багаті напрацювання у цій галузі. Тому і в Україні для сприяння вирішенню проблем споживачів у позасудовому порядку Світовий банк пропонує створити систему фінансового омбудсмена. Якщо споживач роздрібних фінансових послуг переконаний, що фінансова організація вчинила з ним неправомірно, але судитися з нею не може, або не хоче, він може заявити про свої претензії фінансовому омбудсмену.

Перевага системи фінансового омбудсмена із захисту прав споживачів також і в тому, що послуги фінансового омбудсмена для споживача є безкоштовними. Жоден з існуючих у світі омбудсменів не стягує плату за подачу претензії, навіть якщо рішення приймається на користь фінансової організації, на відміну від аналогічного результату при розгляді у суді. Там, в разі відмови споживачу у його претензії до фінансової установи, він має сплатити судові мито.

Урядом України затверджено Стратегію реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 роки. І це сприятлива можливість для заснування інституту фінансового омбудсмена. Потрібно тільки не випускати з поля зору громадськості проходження законопроекту у ВРУ та вчасно реагувати на його наповнення. Тільки прийняттям відповідного закону можливо врегулювати питання суперечок на фінансовому ринку України та відновити довіру споживача до цього сегменту сфери послуг.

Вирішальну роль у даному питанні повинна відігравати соціальна відповідальність банківських установ не лише перед споживачами фінансових послуг, а й згуртована соціально відповідальна діяльність усіх банків з метою повернення довіри до банківського сектору. Прикладом співпраці банківських установ є створення асоціацій банків з метою взяття на себе солідарної відповідальності. Зокрема, створена Асоціація «Дніпровський Банківський Союз» розробила Хартію корпоративної етики банківських працівників та установ-учасників. Хартія сформована для забезпечення корпоративних стандартів особистої та колективної поведінки банківських працівників та задля забезпечення впевненості споживачів банківських послуг у банківському секторі. Основне завдання Хартії завжди вказувати членам АДБС на найвищі стандарти професії, в той же час задовольняти встановлені законом і нормативними документами вимоги до банківського бізнесу в Україні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті проведеного дослідження доцільно зробити певні висновки та дати пропозиції щодо формування системи антикризового управління в банківському секторі та використання його якісно нового інструменту – соціальної відповідальності.

1. Проаналізовано сучасні підходи до антикризового управління банківської діяльності, зокрема превентивне та реактивне та запропоновано у випадку практичної реалізації побудови системи антикризового менеджменту обрати службу внутрішнього контролю банку.

2. Доведено, що сучасні тенденції розвитку світової економіки вимагають все активніших заходів з пошуку нових шляхів недопущення розгортання кризових явищ. Відтак, переорієнтація банківського бізнесу у вектор соціально-орієнтованого є одним із провідних інструментів антикризового управління. Тож превентивними заходами запобігання чергових світової фінансово-економічної та національних соціальних і політичних криз є широке запровадження соціальної відповідальності: 1) викорінення убогості в будь-яких її проявах; 2) стійкий розвиток; 3) перетворення економік для створення нових робочих місць та сприяння всеосяжному економічному зростанню; 4) створення

чесних і ефективних, відкритих і відповідальних інститутів для всіх; 5) формування нового глобального партнерства на основі нового духу солідарності, співробітництва і взаємної відповідальності [2]. Автором запропонована концепція превентивного антикризового управління на засадах соціальної відповідальності та сталого розвитку. Досліджені основні переваги використання соціально-відповідальних технологій на мікро- та макрорівні, якими є: покращення іміджу і ділової репутації, підвищення довіри з боку різних стейкхолдерів, полегшення доступу до інвестицій, вихід на міжнародні ринки, зростання прибутковості і конкурентоспроможності і т. і., що є основою реалізації стратегії сталого розвитку.

3. Розвиток соціальної відповідальності банківського сектору є найбільш необхідним кроком сьогодні на шляху трансформації економіки – еволюції від центрально-керованої до ринкової економіки з подальшою її орієнтацією на вирішення соціальних завдань. Керуючись провідними світовими тенденціями, концепцію корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) почали впроваджувати й українські банки. Вважаємо, що запровадження концепції соціальної відповідальності в банківській системі, як якісно нового інструмента антикризового управління, стане передумовою повернення довіри до банківської системи України.

4. Цілком очевидним є той факт, що базові інтереси банків, владних інститутів і суспільства загалом повинні у більшості випадків співпадати, оскільки вони зацікавлені у соціально-економічній стабільності і поступальному розвитку. Однак, на практиці існує ряд чинників, які гальмують соціальну відповідальність банківського бізнесу. Це, насамперед, орієнтація значної частини банків на отримання прибутку будь-яким шляхом та ігнорування соціальних інтересів як самого персоналу банку, так і суспільства загалом. Негативна дія зазначених чинників особливо посилюється у період загострення кризових явищ. Розмірковуючи про можливості подолання банками фінансових криз, Джон Кеннет Галабрайт писав: «Почуття відповідальності у фінансовому секторі в цілому, не є малим. Воно майже дорівнює нулю». Саме тому виникає необхідність поєднання інтересів комерційних банків та державних інституцій з метою посилення соціальної відповідальності перед суспільством.

5. Бажання споживачів скористатися фінансовими послугами залежить від трьох основних чинників: здатності зрозуміти фінансові продукти, впевненості в збереженні своїх грошей при користуванні послугами ліцензованих фінансових організацій та впевненості в тому, що їхні претензії почують і спори вирішаться швидко й справедливо. Фінансовий омбудсмен є ключовим інструментом для відновлення довіри споживачів, а це, своєю чергою, необхідний чинник підвищення участі споживачів у фінансовій системі, а отже, і в економіці загалом.

8. Стан розвитку банківської системи є віддзеркаленням економічного розвитку держави та суспільства. І лише тоді, коли кожен споживач банківського продукту буде впевнений у тому, що менеджмент банку несе повну відповідальність за своїми зобов'язаннями, рівень довіри до банків поступово зростатиме. Вважаємо, що соціальні зобов'язання повинні брати на себе банки всіх форм власності (державні, приватні, національні, іноземні), а також всіх рівнях банківської системи: як НБУ так і комерційні банки. Взяття на себе відповідальності, на нашу думку, сприятиме відновленню довіри до банків.

Подальші, більш ґрунтовні дослідження у напрямку пошуку нових, нетрадиційних, інструментів антикризового управління сприятимуть формуванню більш стійкої банківської системи до негативного прояву криз.

Список літератури

1. Башицький Т. В. Соціальна відповідальність банківського сектору України [Електронний ресурс] / Т. В. Башицький // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2014. – Вип. 25. – С. 104-110. – Режим доступу: <http://economics.kntu.kr.ua/pdf/25/18.pdf>.

-
2. Євтушенко В. А. Соціальна відповідальність як інструмент превентивного антикризового управління [Електронний ресурс] / В. А. Євтушенко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2013. – № 2. – С. 55-60. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pirpr_2013_2_13.
 3. Івасів І. Б. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в банках України [Електронний ресурс] / І. Б. Івасів // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 1(36). – С. 3-6. – Режим доступу: lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/1_36_2014.pdf.
 4. Коваленко Д. І. Організація антикризового управління в банківському секторі економіки [Електронний ресурс] / Д. І. Коваленко // Режим доступу: http://knutd.com.ua/publications/pdf/Ukrainian_editions/kovalenko.pdf.
 5. Коренєва О. Г. Формування системи антикризового управління в банківських установах [Електронний ресурс] / О.Г. Коренєва // Ефективна економіка. – 2012. – №5 – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?Op=1&z=1150>
 6. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування системи ризик-менеджменту в банках України [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління НБУ від 02.08.2004 р. № 361. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
 7. Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 20.03.1998 р. № 114. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
 8. Суганяка М. В. Формування механізму антикризового управління системним банком: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Микола Васильович Суганяка. – Одеса, 2013.
 9. Шевцова О.Й. Принципи формування механізму антикризового управління системним банком / О.Й.Шевцова, М.В. Суганяка // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №7(133). – С. 208-216.
 10. Штибель У. Місце і роль банківської системи у забезпеченні сталого розвитку економіки і суспільства [Електронний ресурс] / У. Штибель // Теоретико-методологічні і науково-практичні засади інвестиційного, фінансового та облікового забезпечення розвитку економіки: мат. міжн. наук.-практ. інтернет-конф., 2011. – Режим доступу: <http://sophus.at.ua/publ>.
 11. World Business Council for Sustainable Development [Electronic resource]. – Access : <http://www.wbcsd.org/home.aspx>.
 12. Friedman M. The Social Responsibility of Business isto Increase its Profits [Electronic resource] / M. Friedman. – Access : <http://www.colorado.edu/studentgroups/libertarians/issues/friedman-soc-resp-business.html>.

References

1. Bashyts'kyu T. V. (2014) *Social responsibility of the banking sector in Ukraine*, Proceedings of the Kirovograd National Technical University. Economics, pp. 104-110. [in Ukrainian].
2. Yevtushenko V. A.(2013) *Social responsibility as a tool of preventive crisis management*, Problems and prospects of business,2, pp.55-60. [in Ukrainian].
3. Ivasiv I. B. (2014) *The corporate social bank's responsibility development in Ukraine*, 1, pp.3-6. [in Ukrainian].
4. Kovalenko D. I. *The organization of crisis management in the banking sector*, Available at: http://knutd.com.ua/publications/pdf/Ukrainian_editions/kovalenko.pdf. [in Ukrainian].
5. Korenyeva O. H. (2012) *Formation of crisis management in banks*, *Efficient economy*,5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?Op=1&z=1150/>[in Ukrainian].
6. *Guidelines on the organization and operation of risk management in banks of Ukraine* (2004), Available at: www.bank.gov.ua. [in Ukrainian].
7. *Regulation on organization of internal audit in commercial banks of Ukraine* (1998), Available at: www.bank.gov.ua. [in Ukrainian].

-
8. Suhanyaka M. V. (2013). *The crisis management mechanism formation of system bank*. [in Ukrainian].
 9. Shevtsova O.Y. (2012) *The principles of the crisis management mechanism formation of system bank*, Recent economic problems, 7, pp.208-216. [in Ukrainian].
 10. Shtybel' U. (2011) *Place and role of the banking system in the sustainable development of economy and society* [Electronic resource]. – Access: <http://sophus.at.ua/publ>.
 11. *World Business Council for Sustainable Development* [Electronic resource]. – Access :<http://www.wbcsd.org/home.aspx>.
 12. Friedman M. *The Social Responsibility of Business isto Increase its Profits* [Electronic resource] / M. Friedman. – Access : <http://www.colorado.edu/studentgroups/libertarians/issues/friedman-soc-resp-business.html>